

Slutrapport projektgenomförande

Textningsprojektet

- tillgänglig scenkonst med app och display

Riksteatern

Projektet är genomfört inom ramen för Post- och telestyrelsens (PTS) innovationstävling Innovation för alla.

Slutrapport: 110601 - 130531

Stockholm 2013-06-19

Innehållsförteckning

1. Inledning

2. Allmän information

3. Sammanfattning

4. Bakgrund

En ny handikappolitisk strategi 2011-2016

Scen utan gränser -branschutvecklingsamarbete mellan Sverige och Finland

Tidigare projekt inom området textning för scen

5. Syfte och målgrupp

Syfte

6. Projektets mål

Koppling till kulturrådets tänkta delmål 2011-2016

Projektets effektmål

Projektets resultatmål

7. Redogörelse av projektresultatet

Processebeskrivning och rutiner

Enkätutvärderingar och delrapporter

Produkt för textning och förinspelad syntolkning av teaterföreställningar

Viktiga insikter

8. Redogörelse av projektets genomförande

Etapp 1 (110601–111031)

Etapp 2 (111101-120331)

Etapp 3 (120401-120831)

Etapp 4 (120901-130531)

Planerade aktiviteter som ej slutförts

Marknadsföring och kommunikation (alla etapper)

Referensgruppsmöten (alla etapper)

Erfarenheter och insikter

Projektets budget

Projektets arbetsätt

9. Vad händer nu?

Systemets fortsatta användning

Vidareutveckling av systemet

Idéer till fortsatt utveckling

Tillgänglig Bio

Vad händer på Riksteatern?

Bilagor

Bilaga 1 Sammanställning produktioner 2011-2013

Bilaga 2 Intressenter

Bilaga 3 Ekonomisk sammanställning

1. Inledning

Behovet av att utveckla tekniken för att kunna göra scenkonsten mer tillgänglig har lyfts fram de senaste åren. Detta var utgångspunkten för *Textningsprojektet*.

Den teknik som används för exempelvis textning av teater har i och med den snabba utvecklingen inom kommunikationsteknologin blivit omodern och måste ur ett kostnadsperspektiv betraktas som en onödigt dyr lösning byggd på specialdesignade displayer som bland annat hindrar små teatrar och fria grupper från att erbjuda scenkost till en större publik än idag.

Samtidigt ställer handikapporganisationerna och staten, genom Kulturrådet, allt större krav på branschens omställning till ett genomgående arbete med tillgänglighetsfrågor som bör vara fullt ut integrerat i den ordinarie verksamheten. Här ingår krav på tillgänglighet till både lokaler, information och arrangemangens innehåll.

Textningsprojektet utgick från det gemensamma intresset hos Riksteatern och it-företaget Dogood att skapa en lösning vars syfte var att förbättra, förnya och förenkla metoder och teknik för att kunna tillgängliggöra scenkonst genom textning och förinspelad syntolkning. Samtidigt tog projektet sin utgångspunkt i en större kontext utifrån det kultur- och handikappolitiska läget.

2. Allmän information

Företag/Organisation:	Riksteatern
Projektnamn:	Textningsprojektet - tillgänglig scenkonst med app och display
Projektets tidplan:	110601 - 130531
Författare av detta dokument:	Linnéa Skog Dogood AB, Per Liljeqvist Dogood AB
Bilagor:	Bilaga 1 "Sammanställning produktioner 2011-2013" Bilaga 2 "Intressenter" Bilaga 3 "Ekonomisk sammanställning"

3. Sammanfattning

Projektet har bedrivit en stegvis utveckling som startade med en prototyp och som nu finns som en produkt. Idén med textning på handhållna terminaler

fanns tillgänglig tidigare, men inte realiserad med modern teknik baserad på smarta telefoner.

Utvecklingen av funktionaliteten för förinspelad syntolkning är baserad på grundfunktionaliteten i textningen. Den baseras på att man istället för repliker skickar en ljudfil.

Genom att kontinuerligt utvärdera resultatet av utvecklingen med enkätutvärderingar och fokussamtal i samband med ett antal av Riksteaterns produktioner, har projektet fått en bra återkoppling och kunnat förbättra och införa funktioner i systemet. I slutet av projektet har det framtagna systemet också används på det sätt det är tänkt, för produktioner som inte varit kopplade till projektet och även av andra scenkonstproducenter än Riksteatern.

Genom att visa upp systemet vid ett antal scenkonstfestivaler samt vid Riksteaterns teaterdagar har information kunnat spridas vilket skapat ett intresse från teatrar i Sverige men även i Finland, Danmark och Island. Riksteaterns samarbete med Finland har inneburit att systemet används vid svenska gästspel i Finland och finska gästspel i Sverige.

Förutom utvecklingen av tekniken har ett stort arbete gjorts för att titta på hur textning på ett bra sätt kan införas i produktionsprocessen. Att skapa en bra process och ett kostnadseffektivt sätt att ta fram det underlag som behövs är avgörande för att skapa tillgänglighet genom textning och syntolkning.

En referensgrupp bestående av medlemmar från målgruppernas organisationer, intressenter i branschen samt Riksteatern har träffats regelbundet under projektet och hjälpt projektet att hitta rätt fokus.

Av stor betydelse har varit att vi kunnat genomföra flera testproduktioner. Det har varit viktigt för att kunna utvärdera både teknik och användarupplevelse under verkliga förhållanden.

Under projektet har vi fått erfarenhet av värdet av att arbeta med undertextare med erfarenhet av att texta scenkonst. För att få en hög kvalitet på resultatet är kompetensen på detta område avgörande. Vi har arbetat upp ett samarbete med ett företag har denna kompetens, men som framförallt producerar undertexter för film och tv. Tidigt i projektet beslutade vi att använda oss av ett filformat för texterna som är ett av de man använder inom filmvärlden. Detta har varit förutsättningen för ett smidigt samarbete med undertextningsföretaget. För det filformat som används finns många programvaror för att skapa och ändra i texterna. Vi har använt en gratisprogramvara.

Vid testet av förinspelad syntolkning valde vi på samma sätt att arbeta med en syntolk med lång erfarenhet.

Flera av produktionerna har haft behov av textning för en större del av publiken. I dessa fall har vi arbetat med stora displayer eller projicering. Här har vi funnit att det behövs en stor flexibilitet för att kunna anpassa texterna vad gäller font, färg, storlek och placering så att de passar in i scenografin.

En utmaning har varit och kommer även i fortsättningen att bli att få in textning som en del i processen för en produktion och få det accepterat på samma sätt som annan teknik. Idag kommer textning som en funktion som tillkommer i slutet av produktionen vilket ofta skapar onödiga problem. Syntolkning arrangeras i dagsläget av respektive teaterförening och ligger utanför produktionsprocessen och har därför inte samma påverkan som textning. Om förinspelad syntolkning blir verklighet kommer framtagningsprocessen självklart också att behöva inarbetas i den ordinarie processen.

Intresset från både arrangörer, testpersoner och SRF för testet med förinspelad syntolkning som genomfördes i slutet av projektet visar på en nyfikenhet och ett engagemang för utvecklingen på teknikområdet. Resultatet av fokussamtalen efter föreställningen pekar på att det viktigaste för testpersonerna inte var om syntolkningen var live eller förinspelad utan att synkroniseringen fungerade felfritt. Förutsatt att bemötande och informationsmaterialets kvalitet är bra i samband med föreställningen kan förinspelad syntolkning i framtiden bli ett alternativ för att öka antalet tillgängliga produktioner i landet för personer med synnedsättning.

Kravet på att själva avsätta medel för löpande arbete med tillgänglighet till produktionerna och inkludera detta i ordinarie bidragsansökningar är en stor utmaning för de scenkonstproducenter vi mött under projektet. Många vet inte vad det kostar, har inte kunskap om processen och anser det vara för dyrt för den mindre biljettintäkt man kan räkna med att få in. Stöd för konstnärliga översättningar av manus finns i dagsläget att söka, men detta är inte till särskilt stor hjälp när behovet är en redigerad brukstextöversättning (undertexter). Vår erfarenhet är att det bästa ur en kostnadseffektiv synpunkt är att bara göra en brukstextöversättning och inte en redigering av en konstnärlig översättning vilket är mer tidskrävande.

Ett flertal av de scenkonstproducenter vi arbetat med under projektet tror att ett enkelt sätt att kunna ansöka om stöd för textredigeringen, liksom filmproducenter i dagsläget kan göra detta för undertexter på film, skulle öka antalet textade produktioner.

Vidare skulle utbildningen av scenkonstproducenter i hur tillgängliggörandet av innehållet i en produktion går till, i större utsträckning kunna öka kunskapen om vikten av textning och syntolkning.

Vi har under projektet mött många spontana positiva reaktioner på att ny teknik och smarta telefoner använts där speciallösningar tidigare varit det enda alternativet. Genom att visa på detta alternativ och lösningar i form av appar har projektet bidragit till att föra utvecklingen på området ett steg framåt, mot fler tillgängliga föreställningar både i Sverige och utomlands.

4. Bakgrund

Riksteaterns kärnverksamhet är att skapa, och genom turnéverksamhet, presentera scenkonst. Scen teknik är en del i denna verksamhet och Riksteatern lägger, som Sveriges största turnerande teater, stor vikt vid att följa teknikutvecklingen och även delta i utvecklingsprojekt på området.

Under hösten 2009 kontaktades Riksteatern av it-företaget Dogood som hade en idé om ett alternativ till de specialdesignade terminaler som används för textad teater på flera av Sveriges största scener idag. Eftersom tankar och idéer kring dessa frågor under en längre tid diskuterats på Riksteatern fanns förutsättningarna för ett samarbete som ledde fram till deltagandet i PTS innovationstävling "Innovation för alla" 2011 på temat "Kultur & fritid".

En ny handikappolitisk strategi 2011-2016

2010 lanserade Kulturrådet en ny strategi för arbetet på tillgänglighetsområdet för att skynda på utvecklingen. Sex nya delmål för att uppnå de övergripande målen föreslogs, varav det fjärde kom att få störst betydelse för utformningen av *Textningsprojektet*.¹

Detta delmål grundade sig i resultatet av en enkätundersökning som genomfördes 2009. Denna riktade sig till 147 olika institutioner och visade att endast hälften av de svarande hade en fungerande teleslinga eller motsvarande i de publika delarna av sina lokaler. En tredjedel uppgav att de planerade att genomföra arrangemang, föreställning eller visningar där textning, syntolkning eller teckentolkning skulle erbjudas.

I det fjärde delmålet om ökad tillgänglighet till verksamheten slogs fast att "Andelen verksamheter (arrangemang etc.) där man erbjuder olika tekniska

¹ Statens kulturråd, *Redovisning av det särskilda ansvaret som sektorsmyndighet inom handikappområdet*, Dnr KUR 2008/6116, 2009-03-31

Bilaga 2: *Sektorsansvar och etappmål för ökad tillgänglighet till kultur för personer med funktionshinder*, Dnr 1023/02-223, 2002-09-02

Statens kulturråd, *Förslag på delmål samt en struktur för uppföljning inför en nationell handikappolitisk strategi för åren 2011 - 2016*, Dnr KUR 2010/3276, 2010-10-27

lösningar, textning, syn- eller teckentolkning för att tillgängliggöra innehållet i verksamheten ska öka med minst 10 procent.”

Tanken var att en kartläggning av “teknik och förutsättningar för ökad tillgänglighet till innehållet i verksamheten vid kulturinstitutioner, biografer, fria grupper m.fl. “ skulle genomföras under 2011. Under de följande åren 2012–2013 skulle “riktade insatser till kulturinstitutioner och fria grupper m.fl. som inte har anpassat innehållet i sin verksamhet så att den kan nyttjas av personer med funktionsnedsättning” genomföras.²

Detta fjärde delmål kom sedermera att strykas i de slutgiltiga formuleringarna av delmålen för 2011-2016.³

***Scen utan gränser* -branschutvecklingssamarbete mellan Sverige och Finland**

Riksteatern inledde 2010 ett treårigt samarbetsprojekt med Finland. Syftet var en öppen samverkan mellan branschaktörerna i Finland och Sverige under namnet *Scen utan gränser*. Särskilt fokus lades från Riksteaterns sida på samarbeten med anknytning till minoritetsspråken i allmänhet och finska språket i synnerhet. Genom detta samarbete hade *Textningsprojektet* en konkret bas av produktioner och gästspel som hade behov av en bättre teknisk lösning för textning till finska och svenska. I samband med detta fanns också en önskan om att undersöka och förbättra processer för textframtagning och workflow inom Riksteaterns egen organisation.

Inom *Scen utan gränser* ryms även andra utvecklingsprojekt inom teknikområdet.

Tidigare projekt inom området textning för scen

Ett tidigare projekt på området är Kulturrådets samarbete med Stockholms Stadsteater där resultatet blev den lösning för textning som används på ett flertal av Sveriges största scener idag.

Ett annat projekt med den turnerande teaterns behov i fokus kallat *Turnerande scenkonst för alla* startades av Teater Västernorrland/Scenkonstbolaget år 2009-2011.

² Statens kulturråd, *Förslag på delmål samt en struktur för uppföljning inför en nationell handikappolitisk strategi för åren 2011 – 2016*, s. 13-14.

³ Statens kulturråd, *Ökad tillgänglighet till kultur för personer med funktionsnedsättning Mål och handlingsplan 2011–2016*

5. Syfte och målgrupp

Syfte

Syftet med projektet var att skapa en teknisk lösning för textning genom att använda standardkomponenter istället för speciallösningar och undersöka möjligheter för förinspelad syntolkning och hörselslinga baserad på smarta telefoner. Genom bättre och mer kostnadseffektiva lösningar hoppas projektet att kunna bidra till att antalet tillgängliga produktioner ökar och att Kulturrådets handikappolitiska mål om ökat tillgänglighet till scenkonsten för personer med funktionsnedsättning kan uppnås.

Syftet med projektet kan sägas vara uppnått till 75 %. Vid projektets avslutning finns ett system för textning och förinspelad syntolkning som används vid ordinarie produktion inom Riksteatern. Delprojektet Hörselslinga fick avslutas med ouppnått mål på att kommunikationstekniken ännu inte når upp till kraven för den korta fördröjning som krävs.

Målgrupper

Hörselnedsättning

1 287 000 personer i Sverige (17,2 % av befolkningen i åldern 16-110 år) har en hörselnedsättning, av dessa använder 30 % hörapparat.⁴

$1\,287\,000 * 0,3 = 386\,100$ personer har hörapparat

Målgruppen för projektets del för hörselslinga och textning är 386 100 personer.

Hörselskadades riksförbund, HRF hade 2009 34 000 medlemmar.

På HRFs hemsida läggs information datum om textad teater upp idag. Via HRFs hemsida skulle projektet kunna nå förbundets 34 000 medlemmar.

Av Kulturrådets enkät från 2009 framgår att inte fler än hälften av de tillfrågade kulturinstitutionerna hade en fungerande teleslinga eller motsvarande i de publika delarna av lokalerna.⁵ De tillfrågade var förutom institutionerna även fria teatergrupper, samt arrangerande musikföreningar med egen scen, som fått bidrag av Kulturrådet under 2008, totalt 147 mottagare. 103 besvarade

⁴ HRF, *John Wayne bor inte här, om hörselskadade och hörselvården i Sverige*, 2009, www.hrf.se

⁵ Statens kulturråd, *Uppföljning av enkät om tillgängligheten till kulturlivet*, 2009 BILAGA 6 Dnr KUR 2008/6116

enkäten. (103/2= ca 52) Detta innebär att projektet har en målgrupp på 52 möjliga intressenter/kulturaktörer i Sverige.

Synsedsättning

Synskadades riksförbund (SRF) hade 2011 14 000 medlemmar.⁶ Inom kulturområdet ställer förbundet krav på att syntolkning av film på bio, teater m m ska öka, både geografiskt och i omfång.

På SRFs hemsida läggs information om datum för syntolkning upp idag. Via SRFs hemsida skulle projektet kunna nå förbundets 14 000 medlemmar.

En tredjedel av de tillfrågade respondenterna i den nämnda undersökningen från 2009 planerade (under 2009) att genomföra arrangemang, föreställning eller visningar där man skulle erbjuda textning, syntolkning eller teckentolkning.

Projektet har ett flertal möjliga intressenter för området syntolkning av scenkonst.

Andra intressenter för systemet

Genom samverkansprojektet Sverige-Finland nås åtta intressenter/teatrar för systemet.

iPhoneanvändare

Antal svenskar som hade en iPhone uppgick 2010 till 500 000 personer och förväntas att öka.

Övriga målgrupper -språk

Svenskar, nysvenskar och minoritetsgrupper.

Gästspel på andra språk

Både när svenska teatrar gör gästspel i andra länder och när utländska teatrar kommer på gästspel till Sverige behövs ofta textning.

Projektet anser att målgrupperna nåts på ett tillfredställande sätt inom de olika delprojekten. Se Bilaga 1 "Sammanställning produktioner 2011-2013".

⁶ Synskadades riksförbund, SRF: www.srf.se
www.srf.nu/leva-som-synskadad/kultur-och-fritid/film-och-teater

6. Projektets mål

Koppling till kulturrådets tänkta delmål 2011-2016

Ökad tillgänglighet till innehållet i verksamheten (Delmål 4)

Ur ansökan:

Riksteatern och Dogoods syfte med projektet är att skapa en reell möjlighet att uppnå Kulturrådets delmål 4 genom att använda standardkomponenter istället för speciallösningar och utnyttja den snabba teknikutvecklingen, bland annat utifrån det faktum att en stor del av Sveriges befolkning redan idag privat äger en "display" i form av en iPod/iPhone mfl.

Ett mål är även att i möjligaste mån sprida resultatet av projektet i form av information, men även kunna erbjuda andra aktörer på scenkonstområdet tillgång till systemet mot en licenskostnad. Det övergripande syftet med detta är att på sikt kunna erbjuda en så stor publik som möjligt tillgång till scenkonst.

Båda dessa mål kan anses uppfyllda. Det första genom att det finns ett färdigt system enligt formuleringen. Det andra genom att systemet visats upp vid Riksteaterns föreställningar samt vid teater-/scenkonstbiennalen och de teaterdagar som Riksteatern anordnar.

Projektgruppen hoppas även att ett nätverk kring de aktuella frågorna ska uppstå kring projektet och leva vidare i någon form efter avslut.

Det kommer framtiden att utvisa och beror mycket på vilka teatrar som kommer att licensiera systemet.

Ökat deltagande i kulturlivet av personer med funktionsnedsättning (Delmål 5)

Målet är att: "2016 ska antalet personer med funktionsnedsättning som upplever att tillgängligheten till kulturaktiviteter har förbättrats ökat med minst 10 procent."

Bakgrunden är antagandet att hinder i form av otillgänglighet avhåller personer med funktionsnedsättning från att delta.

Riksteatern och Dogood avser med projektet att bidra till att delmål 5 uppfylls. Särskild vikt läggs vid att nå målgrupperna, vilka i projektet även kommer att utgöra

testpersonerna/slutanvändarna. Detta görs genom riktad marknadsföring och nyttjandet av Riksteaterns nätverk via intresseföreningarna.

Inför så väl testproduktioner som andra produktioner där systemet används har stort arbete lagts ner för att marknadsföra att textning finns tillgänglig.

Riksteaterns och Dogoods mål var att det system och den applikation som utvecklas uppfyller och är utformad för att emotse de krav som ställs av slutanvändarna. Utvärderingar har kontinuerligt gjorts och förändringar och förbättringar har införts.

Projektet har ingått som en del i Riksteaterns samarbete mellan Sverige och Finland. Systemet har testats på svenska gästspel i Finland och vid finländska teatrar gästspel i Sverige. Samarbetet har ökat möjligheterna till spridning och användning av produkten efter avslutat projekt.

Förutom dessa övergripande mål specificerades ett antal effektmål och resultatmål.

Projektets effektmål

1. Öka tillgängligheten till scenkonstarrangemang för personer med syn-/hörselnedsättning.

2013 erbjuder Riksteatern textning/syntolkning el jämförbart hjälpmedel på 50 % av sina produktioner.

Riksteaterns vision är att antalet tillgängliga produktioner ska öka långsiktigt. Till hösten 2013 planeras fyra textade produktioner. Flera andra teatrar planerar att använda systemet under 2013.

2. Skapa nya former för deltagande och delaktighet genom en plattform där publik/språkgrupper kan integreras.

2013 kan Riksteatern erbjuda scenkonst textad till ett antal olika språk vid samma föreställning.

Systemet har redan använts under exempelvis teaterfestivaler i Sverige och Danmark och vid större samproduktioner. Se Bilaga 1, "Sammanställning produktioner 2011-2013". Ett flertal produktioner har erbjudit översättning till mer än en språk.

3. Möjliggöra att minoritetsgrupper i ökad utsträckning får uppleva scenkonst på sitt förstaspråk.

Föreställningar har textats till finska, svenska i Finland, samt arabiska och turkiska.

4. Modern kommunikationsteknologi används i scenrummet där tekniken stöttar den ursprungliga konstnärliga visionen i syfte att möta olika publikgruppers behov

Systemet baseras på standardkomponenter som MacBook, iPhone, iPod, Androidtelefoner och WiFi nätverk. Utformningen är gjord så att komponenter kan bytas ut när nyare, bättre finns på marknaden.

5. Systemet är accepterat och använt av en bred grupp kulturskapare

I projektet har stor vikt lagts vid att i möjligaste mån engagera regissörer och scenografer i ett tidigt skede för att skapa bästa möjliga resultat.

Systemet har idag använts av såväl stora som små scenkonstproducenter, både fria grupper och institutioner.

6. Tillgängliggörandet av scenkonst genom exempelvis textning och syntolkning synliggörs inom branschen, fler kulturarrangörer producerar tillgänglig scenkonst

Projektet har genom att visa på användningen och genom deltagande i olika arrangemang bidragit till detta.

7. Projektet har genom att ha påvisat möjligheterna att öka tillgängligheten till kulturarrangemang spridit ringar på vattnet och fått flera efterföljare.

Projektet har mött ett stort intresse från scenkonstproducenter, intresseorganisationer och användare. Ett antal artiklar har publicerats om användningen av systemet. Se rubrik "Marknadsföring och kommunikation (alla etapper)" under kapitel "Redogörelse av projektets genomförande".

Alla effektmål är uppfyllda.

Projektets resultatmål

1. Vid föreställningar där det finns stöd för textning och syntolkning ska publiken kunna använda antingen egen terminal med nerladdad programvara eller kunna låna terminal.

Smartphone med nerladdad app eller en lånad iPod kan användas. Riksteatern äger ett 30-tal iPodar för utlåning.

2. Programvaran ska finnas tillgänglig för iPhone/iPod på Apples App store och

för Androidbaserade mobiler finnas tillgängliga på Google Play. Nerladdningen ska vara gratis.

Finns idag tillgängligt.

3. Det centrala systemet för textning och syntolkning skall vara enkelt att hantera och sätta upp på nya platser, samt inte innebära alltför stora kostnader att använda. Sammantaget kommer detta att medföra att föreställningar med textning och syntolkning kan erbjudas i betydligt större utsträckning än i dagsläget.

Systemet har använts under Riksteaterns turnéer vilket innebär att systemet flyttats mellan varje föreställning. Kostnaderna hålls nere genom att inga specialtillverkade komponenter ingår i systemet.

4. Över 70 % av användarna/testpersonerna svarar att de är nöjda eller mycket nöjda med applikationen i användartesterna.

De användarutvärderingar som gjorts under testproduktionerna visar på detta och andelen nöjda har ökat steg för steg under projektet.

5. Riksteatern och Dogood har 2013 ett upparbetat nätverk med ett större antal scenkonstproducenter för ett bättre samarbete kring tillgänglighet på scenkonstområdet

Projektet har kommit i kontakt med ett stort antal intressenter under perioden och hoppas att kunna fortsätta samarbeta med dessa i framtiden. Ett formellt nätverk har inte skapats.

6. 2013 har systemet använts av minst två andra scenkonstproducenter.

Idag dagsläget har sex scenkonstproducenter använt systemet. Se bilaga 1 "Sammanställning produktioner 2011-2013".

Resultatmålen är uppfyllda.

7. Redogörelse av projektresultatet

Resultatet från projektet är processbeskrivningar, rutiner och erfarenheter samt en färdig produkt för textning av föreställningar.

Processebeskrivning och rutiner

Riksteatern har arbetat fram en intern arbetsprocess för textning samt

dokument och mallar till stöd för producenterna.

Enkätutvärderingar och delrapporter

Sammanfattningar av genomförda utvärderingar i delrapporter utifrån testproduktionerna finns.

Produkt för textning och förinspelad syntolkning av teaterföreställningar

Grunden i produkten är en server byggd med javateknik. Den körs idag på en MacBook men har även testats i PC miljö. Servern innehåller dels en databas där alla texter och ljudfiler läggs in, dels ett webbaserat användargränssnitt för administration av texterna och konfigurering samt för att mata fram texter under en föreställning. I systemet synkroniseras utsändning av förinspelade syntolkningsfiler med frammatningen av texten.

Servern har i huvudsak tre externa gränssnitt för anslutning av olika presentationsmedia:

- Anslutning till WiFi nät som ger användarna med smarta telefoner tillgång till textningen och den förinspelade syntolkningen.
- UDP gränssnitt för anslutning av stor LED display.
- Gränssnitt för anslutning av projektor. Kan ske antingen via VGA gränssnitt eller med hjälp av en TCP/IP ansluten anpassningsburk.

Servern är idag paketerad och kan enkelt spridas och installeras på en MacBook.

För användare med smarta telefoner finns två appar att ladda ner. En för IOS-baserade terminaler, iPhone eller iPad och en för Androidtelefoner. Dessa kan som vanligt laddas ner från App store eller Google Play.

Användningen av systemet förutsätter ett dedicerat nätverk i teaterlokalen. Här kan olika lösningar och produkter användas. Vi har efter test av olika lösningar valt en produkt som visat sig fungera bra för Riksteaterns behov att enkelt kunna turnera med sina produktioner.

Till produkten finns ett antal handledningar:

- Användarhandledning Axity
- Användarhandledning app
- Användarhandledning nätverk
- Övergripande systembeskrivning

Viktiga insikter

En av de positiva insikter vi fått är att målgrupperna för textning är så många fler än bara personer med hörselnedsättning och döva. Textningen kan underlätta för personer med bristande kunskaper i det språk som föreställningen spelas på, vilket kan vara både svenska för SFI-elever och svenska för icke teckenspråkiga på en föreställning som spelas på teckenspråk.

En stor fördel är att endast en person krävs för att köra flera språk samtidigt inklusive spåret med syntolkning. Ett av språken kan sedan visas på stor display för en majoritet av publiken medan en mindre grupp använder sig av iPodar och en tredje grupp lyssnar på syntolkningen.

Ursprungligen utvecklade vi en app för både textning och syntolkning men insåg att målgrupperna ställer olika krav på utseendet och navigationsmöjligheterna. För testpersonerna med synnedsättning var det viktigt att alla val och menyer som var onödiga för dem togs bort och att det var lättnavigerat med Voice Over. Denna insikt gjorde att vi utvecklade en egen app avsedd för syntolkningen. Denna app finns idag i en prototypversion som fungerar och som vi använde vid de sista testerna. Det återstrår att förbättra och produktifiera den.

8. Redogörelse av projektets genomförande

Projektet delades in i fyra etapper och två fokusområden, textning och ljud. RiksText omfattar textningen (RiksText Display för textning till stor display och projektion) och Riksljud den förinspelade syntolkningen samt hörselringen (Riksljud Förinspelad syntolkning samt Riksljud Hörselslinga).

I huvudsak har den ursprungliga tidplanen kunnat följas.

Etapp 1 (110601–111031)

RiksText

Inom etappen utvecklades den befintliga RiksText-lösningen för både server och klienter. Ett uppdaterat system fanns tillgängligt vid premiären av testproduktionen "Othello" den 6 oktober. Nya appar fanns nerladdningsbara från App Store och dåvarande Android Market.

I appen fanns stöd för information om de produktioner som textades. Idén fanns att automatiskt kunna hämta information om produktionerna från Riksteaterns webb/databas, men tyvärr hade Riksteatern inte detta gränssnitt klart. Nu har arbetet kommit längre, men resultatet är fortfarande för begränsat.

En förstudie inleddes för RiksText Display för att undersöka möjligheterna att kunna texta i scenografin vid behov på en befintlig LED-display.

Framtagningen av texterna dokumenterades och rutinerna för beställning, produktion och test fastställdes.

Testproduktion "Othello"

Samarbetsteatrar och teaterföreningar kontaktades och involverades i arbetet att välja språk och målgrupper för testföreställningarna. Språken finska och arabiska valdes efter att teaterföreningarna fått komma med önskemål och förslag.

RiksLjud

Förstudier inleddes för både RiksLjud Hörselslinga och RiksLjud Förinspelad syntolkning. De förundersökningar som gjordes för hörselslingan visade på att problemen med att minska tidsfördröjningen för att få en väl fungerade lösning var ganska stora. Vi insåg att det var tveksamt om vi inom projektets ram skulle kunna få fram en acceptabel lösning. Vi beslöt oss för att fortsätta förstudien tills vi identifierat en lösning eller konstaterat att de tekniska förutsättningarna inte fanns tillgängliga på marknaden.

Inom förstudien för förinspelad syntolkning tog vi fram en prototyp som visade på att en av våra idéer verkade genomförbar och planeringen för en testpilot inleddes. En livesyntolkning av testproduktionen "Othello" spelades in.

Etapp 2 (111101-120331)

RiksText

Två typer av displaylösningar togs fram. Den första lösningen för att stödja projektor och LED display och den andra för Riksteaterns gamla stora display.

Båda lösningarna testades under gästspel från Finland under etappen.

Testproduktion "Othello"

Under hösten genomfördes den stora testproduktionen "Othello". En person anställdes med uppgiften att vara både turneledare och ansvarig för textningen. Denna kombination fungerade bra.

Under turnén upplevde turneledare/textare vissa problem med tekniken, framförallt det trådlösa nätverket och kommunikationen till iPodarna som uppdaterades osynkroniserat. Tekniken kring WLANet utvärderades och nya lösningsförslag med bättre routrar testades under påföljande etapper.

En enkätundersökning gjordes bland de ca 50 personer som använde appen, men endast 15 personer besvarade denna. Resultatet låg till grund för den fortsatta utvecklingen. Det som framförallt avgjorde om publiken hade en positiv upplevelse av textningen till liten display var, inte oväntat, att tekniken fungerar.

RiksLjud

En lösning skapades för att hantera förinspelad syntolkning genom att skicka ut ljudfiler synkroniserat med att replikerna matas fram.

Den förstudie kring hörselslingan som gjordes under etappen resulterade endast i att vi kunde avfärda ett antal färdiga lösningar baserade på den typ av terminaler och kommunikation vi bestämt oss för att använda.

Etapp 3 (120401-120831)

RiksText

För Android gjordes test på olika fabrikat av telefoner med olika Androidversioner. Detta för att kontrollera om appen fungerade i alla kombinationer av Androidversion och telefon. Vi hittade en del kombinationer där vi hade problem. Vi har tittat vidare på hur man löser detta. En stor erfarenhet är att senare versioner av Android fungerar bättre och ger mindre problem och att den app vi nu har fungerar på telefoner med de nyare versionerna av Android.

För att komma tillrätta med problemen med WLANet beslöt vi oss för att testa ett system från Ruckus med nya routrar och accesspunkter. Systemet är betydligt mer flexibelt och medger att flera accesspunkter används och att terminalerna kan flytta sig mellan dessa utan avbrott.

Efter tester i mindre skala användes lösningen under den stora nordiska samproduktionen "Bastard" i Malmö och Köpenhamn. Projektet samarbetade här nära Malmö stadsteater som var den svenska delproducenten.

Som mest var ca 75 terminaler uppkopplade och det fungerade bra och totalt 600 appar laddades ner under hela spelperioden.

"Kärlek, drömmar och fjärilar" och tillgänglighet till teckenspråkig scenkonst

Tyst Teaters produktion "Kärlek, drömmar och fjärilar" spelades på teckenspråk och textades för hörande för att tillgängliggöra föreställningen för en större publik. 31 användare besvarade en enkät efter föreställningen. I utvärderingen

skrev en person: "Det gav föreställningen ett helt språk för mig." Denna kommentar visar på de möjligheter som textning erbjuder till nya upplevelser av scenkonst.

RiksLjud

Efter test och prov med testpersoner var nu stödet för förinspelad syntolkning klart. Under etapp 3 gjordes förberedelserna för ett större test under hösten 2012 med nedslag på fyra orter och fem föreställningar under turnén med "Dödsdansen & Vi har det bra". Två mindre test av förinspelad syntolkning gjordes tillsammans med SRF Stockholm och Gotlands län och Unga Synskadade under våren.

När det gällde hörselslingan tvingades vi inse att tekniken ännu inte finns för att klara en överföring från scenen till ett headset kopplat till en IOS terminal med en acceptabelt låg fördröjning. Vi beslutade att fördela de kvarstående timmarna som var avsatta för hörselslingan till att förbättra användarvänligheten och informationsflödet i appen.

Etapp 4 (120901-130531)

RiksText

Under etappen slutfördes en del programutveckling för att förbättra funktionalitet som tidigare påbörjats.

Utanför projektet utvecklades en Linux baserad burk för att förenkla styrningen av projektorer och externa skärmar.

Fortsatt arbete med att få erfarenhet och kunskap om hur man på bästa sätt konfigurerar det trådlösa nätverk som används gjordes, bl a hur man kan ta hänsyn till annan utrustning som nyttjar samma frekvensband som nätverket.

De appar som utvecklades under tidigare etapper baseras på att man i huvudsak använder HTML och Javaskript samt en utvecklingsmiljö som kan skapa appar för både IOS och Android. Denna lösning har stora fördelar men ger samtidigt en del begränsningar. För att verifiera och ta fram en bas för vidare utveckling har vi under etapp 4 tagit fram en app för IOS helt baserad på Apples metod att utveckla appar och det programmeringsspråk som då används (Objective C). Appen finns och fungerar men har vissa begränsningar. Den klarar t ex idag inte den förinspelade syntolkningen. Vi är inne i sista fasen av test och kommer att ha en bas att stå på för vidareutveckling. Vi kommer efter projektet att göra en bedömning hur vi ska gå vidare.

Riksljud

Förinspelad syntolkning - nedslag under "Dödsdansen & Vi har det bra"

Under det stora testet under hösten 2012 kördes tre filer synkroniserat och styrt av den svenska textningen (svensk text, finsk text och syntolkning) vid nedslag under turnén på fyra orter. Sammanlagt deltog 33 personer med synnedsättning och 14 ledsagare eller medföljande. Vi testade förutom upplevelsen av den förinspelade syntolkningen även olika former av hörlurar och volymreglage.

Viktigare än om syntolkningen var live eller förinspelad var frågan om synkroniseringen. Om denna fungerade fullt ut upplevde vi att testpersonerna tyckte att detta var ett lika bra alternativ som livesyntolkning. Många som kom i kontakt med projektet uttryckte allmän uppskattning för det och satsningar på teknikutveckling som i framtiden kan leda till fler tillgängliga produktioner.

En utförlig redovisning av delprojektet redovisades i leverabeldokumentet *Förinspelad syntolkning- ett första test under Dödsdansen & Vi har det bra 2012*.

Planerade aktiviteter som ej slutförts

Hörselslinga

De första testerna och undersökningarna visade att man med den teknik med streaming som planerades inte kunde få tillräckligt kort fördröjning. Kontakt togs bl a med Help-IT som utvecklat en motsvarande lösning för ett annat innovationsprojekt. Deras tillämpning var något annorlunda men inte heller den kunde uppnå den korta fördröjning som skulle behövas för att kunna ersätta den normala hörselslingan. Kontakter med KTH gav samma resultat.

Glasögon

Vid uppstart av projektet annonserade flera företag att de planerade att lansera glasögon lämpliga att projicera text i. Inget av dessa företag har ännu lyckats lansera någon produkt. Mest troligt är att Google kommer med sina Glasses, en lösning som är planerad som en konsumentprodukt med ett överkomligt pris. När de lanseras är ännu inte klart. Google Glasses kommer att bygga på Android eller kunna anslutas till en Android telefon. Detta gör att vi förhoppningsvis relativt enkelt kan anpassa vår Android app till Glasses.

Marknadsföring och kommunikation (alla etapper)

Marknadsföring och kommunikation inför testföreställningar har skett främst

genom Riksteaterns ordinarie kanaler, via arrangörsbrev och i samband med ordinarie information. Riktad information om testföreställningar till intresseorganisationer har skickats från Riksteatern nationellt. I samband med testet av förinspelad syntolkning fick projektet hjälp med marknadsföring och annonsering genom SRF.

Annonsering har gjorts i specialpress för målgrupperna. Särskilt intresse har visats från Auris (HRFs tidning) och Dövas tidning.⁷ Projektet och de produktioner som haft textning har uppmärksammats i ett flertal tidningar, tryckta och webbaserade.⁸ Sveriges Radio har gjort ett inslag under projektet och NRK uppmärksammade under våren 2013 Samiska Nationalteatern Beaivváš planer på att använda appen i framtiden. I samband med testet av förinspelad syntolkning gjorde synskadades tidning "På tal om Stockholm" en intervju.⁹

Projektet har omnämnts i Kulturrådets rapport till regeringen i mars 2012.

Referensgruppsmöten (alla etapper)

Referensgruppen har träffats sex gånger under projektet och haft olika teman för mötena. Ett exempel är "Kommunikation och marknadsföring av tillgänglig scenkonst".

Erfarenheter och insikter

Utveckling

Den stegvisa utvecklingen som skett har fungerat mycket bra. På grund av systemets modulära utformning har det varit relativt enkelt att införa ny funktionalitet. Detta har varit av stor betydelse då många av de krav som inkommit under projektets gång hade varit svåra att förutse. Erfarenhet av textning av föreställningar saknades till delar hos såväl Riksteatern som hos Dogood när projektet började.

Första testproduktionen för omfattande

Vad det gäller testproduktionerna gjorde vi en felbedömning när det gäller den första, "Othello". Upplägget var för omfattande; textning på alla föreställningar under en hel turné. Här borde vi nöjt oss med färre och mer kontrollerade tester vilket vi sedan gjorde vid testet av förinspelad syntolkning. Resultatet hade blivit detsamma eller kanske t o m fått högre kvalitet. Tekniken var inte

⁷ Auris 6:2011, Dövas tidning 7:2012.

⁸ I samband med "Othello": Söderhamns kuriren, Ljusdalsposten, Norrbottenskuriren, Dagbladet, DN, Sundsvalls tidning, Västerbottenskuriren samt webbaserade nummer.se.

I samband med "Ingvar -en möbelsaga": Svenska Dagbladet.

⁹ Inslaget sändes 19 juni 2012.

helt klar för ett fullskaligt test.

Hög personalomsättning och minskade resurser under projektets gång

Riksteatern har under projektets gång genomfört ett antal omorganisationer vilket påverkat projektet negativt genom att projektmedlemmar fått nya arbetsuppgifter och inte kunnat fullfölja sina åtagande i projektet. Dessa projektmedlemmar ersattes inte med nya.

Projektet borde ha haft en säkrad bemaning under hela projekttiden för att kunna behålla en kontinuitet och för att säkra att erfarenheter och kunskap lever kvar inom Riksteatern efter projektens slut.

Riksteatern borde också haft mer klart vem som ska ta över efter projektets slut, framför allt vad gäller processer och rutiner.

Ekonomihantering

Ett problem är att Riksteaterns organisation är dåligt anpassad till att hantera mindre projekt. Projektet behövde i stor utsträckning själv hantera projektbudgeten och hade behövt bättre stöd från ekonomiavdelningen på Riksteatern.

Projektets budget

Aktivitet	Budget	Utfall
Mantimmar	2.985.000	2.740.000
Hårdvara	300.000	206.909
Mjukvara, licenser	25.000	10.000
Övriga fasta kostnader	495.000	385.158
Löpande kostnader	300.000	299.269
Totalt	4.105.000	3.641.366
Begärd finansiering	1.500.000	1.500.000

Egen finansiering	2.605.000	2.141.366
-------------------	-----------	-----------

Budgeten för de olika etapperna har i stort kunnat följas. Det har skett en del omdisponeringar under projektets gång, dels beroende på ändrade förutsättningar t ex vad gäller hörselslinga och glasögon och dels beroende på att utvecklingen inom området RiksText blivit mer omfattande. Istället har RiksLjud blivit enklare och kunnat bygga på redan färdig funktionalitet från RiksText.

Projektets arbetssätt

Projektet har genomförts med Riksteatern som projektägare och med Dogood AB som underleverantör. Riksteatern har bidragit med projektledare, ekonomihantering, kommunikatör med inriktning på arrangörer, samt under de tre första etapperna projektadministratör och under etapp två och tre kommunikations- och marknadsföringsansvarig på deltid.

Projektadministratörsrollen övertogs i slutet av projektet av Dogood.

En viktig koppling har funnits till de Riksteaterproduktioner som fungerat som testproduktioner till projektet.

Dogood har ansvarat för all teknisk utveckling och ansvarat för att beställa och kontrollera texter som använts vid testproduktionerna och även ansvarat för utformning, genomförande och sammanställning av de utvärderingar som gjorts i samband med testproduktionerna.

Dogood har dessutom ansvarat för den utbildning som Riksteaterns personal behövt och hanterat installation av systemet och körning av systemet under föreställning under de första testerna, samt under testet av förinspelad syntolkning.

I styrgruppen för projektet har ingått representanter från Riksteaterns ledningsgrupp.

I projektet har funnits en referensgrupp med deltagare från följande organisationer: HRF, SRF, VIS (Vuxendöva i Sverige), Unga synskadade, Tyst Teater (Riksteatern), Svensk Teaterunion, Projektet Digitalteatern (Frekvens produktion), Sámi Nášunálateáhter Beaivváš (Samiska Nationalteatern), en syntolk samt personal från Riksteatern och Dogood.

9. Vad händer nu?

Systemets fortsatta användning

I förstudien specificerades att programvaran efter projektets slut ska ägas av Dogood AB med fri förfoganderätt för Riksteatern. Detta kommer att gälla och Dogood och Riksteatern kommer att teckna avtal avseende fortsatt samarbete.

Riksteatern planerar att använda systemet och de rutiner som tagits fram för ett flertal produktioner under de kommande åren. Tanken är att på detta sätt få ett system och hantering för all typ av textning som blir aktuell inom Riksteatern. I planerna finns också att ta fram en Riksteaterapp med marknadsföring mm. I denna ska då textningsfunktionen integreras.

Dogood kommer erbjuda systemet till andra teatrar baserat på ett licensieringsförfarande. Licensen kommer att baseras på storlek av teater och antal produktioner. Direkta förhandlingar pågår redan med en större svensk teater.

Ett antal scenkonstproducenter planerar att använda systemet under textade produktioner 2013.

Vidareutveckling av systemet

Vidareutveckling och underhåll av systemet kommer att baseras på de intäkter som licensieringen ger. Dessutom kommer de som licensierar systemet att ha möjlighet att beställa anpassningar och förbättringar av systemet.

Den bas som utvecklats har också delvis återanvänts inom projektet "Tillgänglig bio" som drivs av Filminstitutet och finansieras via PTS.

Idéer till fortsatt utveckling

En del som inte kunnat slutföras, på grund av att de tekniska förutsättningarna inte riktigt var på plats, är att kunna projicera texten i glasögon för att förenkla för användarna. Utvecklingen börjar nu hinna ikapp och de Google Glasses som troligen snart finns tillgängliga på marknaden ser ut att kunna vara en lösning. Dogood kommer att bevaka möjligheterna att använda dessa.

Ett stickspår som påbörjades utanför projektet var att titta på möjligheterna att automatiskt synkronisera texten med föreställningen genom att nyttja taligenkänning. Ett exjobb startades på KTH men slutfördes aldrig. När Dogood kan hitta medel för återuppta detta, kommer vi att försöka få ett avslut.

En vidareutveckling av den ovan nämnda påbörjade idén är att använda sig av

tal-till-text och på så sätt direkt skapa de texter som kan visas på terminalerna. Men här saknas idag förutsättningarna för att kunna skapa användbart resultat.

En funktion som redan finns inbyggd i systemet, men inte är helt färdigställd, är det vi kallar realtidstextning. En person som är kunnig på att snabbt skriva in text, troligen med användning av specialtangentbord, gör detta direkt. Detta skulle kunna användas under t ex en föreläsning eller under en teaterföreställning där inte text finns framtagen i förväg. Texten visas sedan på samma sätt som nu på smarta telefoner eller via projicering. Här återstår en del utveckling vad gäller användargränssnittet för inmatningen och kopplingen till de smarta tangentbordet..

En funktion som behöver förbättras är möjligheten att med systemet kunna göra enklare uppdateringar och ändringar av de in lagda texterna. Den grundläggande funktionen finns men måste förbättras. Idag görs ändringar i texterna med hjälp av standardprogramvara för editering av textfilerna.

Även när det gäller hörselslinga med användande av den smarta telefonen väntar vi på de lösningar som gör att man kan få ner fördröjningen till ett acceptabelt värde.

För att ge även mindre teatrar möjlighet att erbjuda textning och förinspelad syntolkning finns en idé att starta en verksamhet liknande den som finns i England där företaget Stagetext är långsiktigt finansierat via stat och välgörenhetsorganisationer. I denna finansiering ingår personal, lokaler samt teknik för utlåning. Scenkonstproducenterna betalar endast för arbetsinsatsen och textredigering i samband med sina produktioner.

Möjligheterna att söka finansiering för textning och syntolkning, och även för teknik, borde ses över för att skapa bättre förutsättningar för att öka antalet tillgängliga produktioner.

Tillgänglig Bio

Vi kom tidigt i kontakt Svenska filminstitutet som på uppdrag av Kommunikationsdepartementet med anslag från PTS, genomfört projektet Tillgänglig Bio med målet att visa möjligheterna att använda smarta telefoner för syntolkning och talad textrensa på bio. Dogoods lösning är ett av tre slutgiltiga bidrag som projektet fastnade för och gjorde användartester med och visade upp för intressenter.

Vad händer på Riksteatern?

Förutom att texta fler produktioner planerar Riksteatern att stödja lokalt engagerade personer på arrangörssidan för att dessa ska kunna hantera

systemet och kunna sköta servicen till publiken i samband med föreställning.

En idé är också att ansvarig för sponsring och bidragsansökningar på Riksteatern skulle kunna hålla i utbildningar av hur och var lokala teaterföreningar kan söka stöd för tillgänglighet och visa på exempel.

Bilagor

Bilaga 1 Sammanställning produktioner 2011-2013

Bilaga 2 Intressenter

Bilaga 3 Ekonomisk sammanställning